د نړۍ ستر مذاهب

دا مختصره رساله د هغه کتاب له منځپانګې راخیستل شوې ده چې کلونه

مخکې (د نړۍ ستر مذاهب) په نامه چاپ شوی او خپور شوی وو

Ketabton.com

امین رنځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی چاپ : ۱۳۸۲ هـ ش

نشروونکی: ترجمان خپرندویه ټولنه

کمپوز و ترتیب: جانان احمدزی

پته: نیو کابل بک سټور بوړد بازار پېښور ، میرویس کتاب پلورنځی اړګ بازار کندهار

اسلامي کتاب پلورنځی جلال اباد ، اریانا کتاب پلورنځی خوست صرافانو کوڅه

فهرست

د سرخبری / ۳	تاو مذهب / ۳۰
هندو مذهب / ٦	شنتو مذهب / ۳۳
بودايي مذهب / ۱۰	یهودیت / ۳٦
زردشتي مذهب / ۱٦	عیسویت / ٤۱
کنفیوشي مذهب / ۲٤	مانویت / ٤۵

نوټ: دا متن د لیکوال په اجازه له اصلي متن نه د کاپي په توګه بیا ځلی لیکل شوی دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سر خبری

یو نظر خو دادی چی له کله نه په نړۍ کی انسان دی شاید له همغی و٫ځی مذهب هم دی لېکن د مذاهبو او ادیانو تا٫یخ ٫اته وایي چی عقاید او مذاهب د انسان له پیدایښته ډېر و٫وسته منځته ٫اغلل ، کله چی انسان په خپل ځان او شاوخوا کی دومره غټو غټو تبدیلیانو ته ګو٫ي نو مجبو٫ېږي چی خامخا یې په اړه سوچ فکر وکړي او کله چی فکر کوي نو ډیری غټی غټی با٫یکی مخی ته و٫ته ٫اځي.

انسان فکر وکړ چی دومره لویه نړۍ او په دی نړۍ کی انسانان ، ٫نګا٫نګ حیوانات ، اوبه هوا ، او٫ ، ونی بوټي ، کاني غرونه ، با٫انونه بحرونه هواګانی ، ٫عدوبرق او داسی نو٫ ز٫ګونه مسایل دا ټول څنګه منځته ٫اغلل او څنګه کنټرولیږي نو دا خبره یې تری نچوړ کړه چی بهرحال پاس یو څوک شته چی دا نظم یې ٫اوستی یو داسی څوک چی په ټولو له پاسه دی. او همدا د مذهب ابتدا وه.

له دی و٫وسته خبره نو٫ه مخکی لاړه او نو٫ی خبری ٫اوټوکېدی هر سوچ فکر والا کس نوی نوی خبری ٫اوویستلی چی سمی او غلطی دواړه پکی وی ، نو همدا وجه وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دنیا کې رنګارنګ مذهبونه او دینونه پیدا شول دومره چې اوس یې مونږ ته شمېرل هم مشکل دي. ځینې خو داسې دینونه وو چې هغوئ راغلل او په پراخه سیمو تر زرګونه کاله وخت واک وروسته بیرته له منځه لاړل همداسې نور دینونه راوټوکېدل او داسلسله روانه وه تر دې چې نن ورځ مونږ هم یو شمیر دینونه وینو او پیژنو چې زمونږ په عصر کې واک چلوي او کېداې شي چې مودې مودې او پیړۍ پیړۍ وروسته دا هم له منځه لاړ شي او نوي نظریات و عقاید یې ځاې ونیسي. خو له ټولو بهتره خبره داده چې کله هم څوک په پاک زړه سره د حق او ریښتینولۍ د لټون کوشش کوي او په اړه یې سوچ کوي نو هغه ته د ریښتیاوو دروازې خلاصیږي او له کوم اړخ نه یې خامخا مدد هم کیږي. بهرحال ناګزیر د مذاهبو تاریخ بیانول هم وي خو مونږ ته ترهرڅه د خپل سپیڅلي دین اسلام ارشادات او حوالې اعتبار لري هر مسلمان باید مطالعې ته د اسلام له زاویې وګوري او په اړه یې قضاوت وکړي.

نو خبرې اوږدول نه غواړو او راځو دلته په دې کوچنۍ رساله کې د نړۍ د هغو مذاهبو لنډه تذکره راخلو چې له ډېرې زمانې نه وو او د پیروانانو تعداد او تاریخي قدامت له امله د نړۍ غټ مذاهب ویل کیږي، د ریښتینولۍ او بطلان په اړه یې دلته بحث نه کوو ، هر پښتون باید د اسلام دین له تاریخ او فرموداتو باخبر وي نو له همدې امله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته یوازی د تعارف او پیژندګلوۍ په پاره د (هندویزم ، بودایزم ، کنفیوشي ، ټاوي ، شنټو ، زرتشتي ، یهودي ، مسیحي او مانوي دینونو) په اړه لنډ معلومات وړاندی کول غواړو. همدا شان لازمه بولم چی له ښاغلي کفیل نیازي او اکمل توخي نه مننه وکړم چی زما له تفصیلي کتاب (د نړۍ سترمذاهب) له منځه یې د یوی وړی رسالی په اندازه لنډی خبری راواخیستی او د بیا ځلی چاپ لپاره یې اماده کړی ، د نکاتو د راخیستلو انتخاب په خپله د یادو دواړو ورونو وو زه پکی زیاتوالی او کموالی نه غواړم ځکه چی د هرچا خوښه یو بیل ارزښت لري ، په کتاب کی د اختصار او ځینی ملحوظاتو په بنا د نورو نظریاتو او عقایدو په اړه یادونه نشته یوازی د څو مشهورو مذاهبو په اړه خبره شوی ده. هغه ورونه چی د نړۍ د نورو ادیانو ، مذاهبو او عقایدو په اړه ابتدایي معلومات ترلاسه کول غواړي په دی کوچنی رساله به یې تنده یو څه ماته شي خو که مو هغه څه نه وو ترلاسه کړي چی تلاش یې کوئ نو د رسالی د اصلي منبع (کتاب) ترلاسه کول به ممکن مرسته درسره وکړی شي.

امین رنځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

هندو مذهب

څه لپاسه درې زره کاله یې وشول کله چې آریا پنجاب ته ورسېدل نو هغوئ ته ویدونه په یادو زده وو ، په دغه ویدونو کې د څلورو دیوتاګانو اندرا ، ویرونا ، سوما ، آګني او یوې دیوي آشا ذکر وو ، لیکن هندوستان ته له راغلیو آریایانو سره هیڅ بت نه وو.

په هندوستان کې له اول سره یو قوم آباد وو چې تور رنګ او کوچنی قد یې وو ، اریایانو خو دغه دراوړ قوم په جنګونو جنګونو د دکن په لوري وشړل خو د هغوئ د دیوتاګانو لمانځنه یې شروع کړه ، آریایانو د دراوړانو له مذهب نه ډېر څه واخیستل ، خو اوس یې دلته دا چاڼ کول او جدا جدا کول مشکل دي چې کوم پکې د آریایانو خپل او کوم د دراوړانو دي.

هندوستان ته د راغلیو آریایانو ترمنځ تر ټولو لومړی ددې فکر پیدا شو چې څنګه د خپل ښکلي نسل ساتنه وکړی شي . ددې لپاره هغوئ څلور ذاتونه رامنځته کړل ، برهمن ، چهتري ، ویش او شودر ، او دایې پخه مذهبي خبره جوړه کړه. برهمن چې عزتمنه طبقه بلل کیده کار یې هم لیکل لوستل ، لمانځنی او مذهبي رسومات ادا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کول وو ، چهتري طبقې ته جنګ جګړې او د برهمن قوم حفاظت وسپارل شو، د ویش قوم کرکیله سوداګري او تجارت شو، او شودر ته د ټولو خدمت کول ورپه غاړه شول. ددې ټولو کار ډېر وو او برهمن به هیڅ هم نه کول ، برهمنان لګیا شول لیکل یې شروع کړل ، ځلور واړه ویدونه یې چې تر دې دمه سینه په سینه انتقالول اوس یې راجمع کړل او ولیکل او رګ وید ، یجر وید، ساما وید ، اتهر وید یې ونومول. بیا یې آرنیکا ولیکه اوپي نشد یې ولیکه څو سمرتیاوې یې ولیکلې او دغسې راماین ، مهابهارت ، بهګوت ګیتا ، پران او تانتر وغیره ... هندو مذهب ته خپله هندوان هندودهرم وایي او مذهبي کتابونو ته دهرم شاستر.

هندو دهرم چا او یا کومو کسانو جوړ کړ په دې څوک نه دي خبر کومې کومې خبرې داسې دي چې په په منلو یا نه منلو یې سړی هندو کیږي دا هم څوک نشي ویيلی.

کله چې بودایانو هندو راجاګان له خپل دربار نه ووېستل او د هندوانو په ژوند کې لږ بده وړځ راغله نو برهمنو ته د خپل بایللي عزت فکر پیدا شو . په دوئ کې شنکر آچاریا پیدا شو او هغه هندو مذهب بیرته له سره وړغاوو، له ویدونو او اوپي‌نشد نه یې هغه خبرې راواخیستې کومې چې ددوئ په زړه برابرې وې. هغه خپله د شو پیروان وو خو له هندوشاستر نه یې د یو داسې ذات په ویستلو کار وکړ کوم چې یوازې وو او ټول

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاقتونه وړته حاصل وو. بیا یې ایشوړ د هغه ماتحت خدای ونوماوو خو له نوړو دیویانو او دیوتاګانو یې انکاړ هم ونه کړ.بلکې دا یې ثابته کړه چې دا ټول له یوبله جدا نه دي له یو نه دي او په یو کې دي هیڅ فرق او تبدیلي نشته پکې.

له هغه وړوسته ړام نج او تلسي داسې پیدا شول ، ړام نج په دولسمه عیسوي پیړۍ کې پیدا شو شنکر اچاړیا (شو) منلو خو ړام نج بیا (وشنو). خو ړام نج وشنو ته یوازې خدای نه وایه بلکې اصلي خدای یې باله ، یو پاک ذات یې وټاکه او وړسره یې د دیوتاګانو او دیویانو قدړت هم منلو.

په اوولسمه پیړۍ کې تلسي داس د دیوتا او دیویانو په قوت ډیر تمرکز کاوو ویدونه ، شاستر او آپې نشد ټول یې پریښودل او دیوتاګانو د لویو جنګونو کیسې او افسانې چې په عام خلکو کې مشهوړې وې ړاواخیستې ، د هغه ټول مذهب د ړام په لمانځنه او د ړام او سیتا له مینې جوړ ده.

د هندوانو په مذهب کې دا خاص خبره ده چې د ویدونو له زمانې نه تر اوسه پوړې هرچا چې څه زیاتونه پکې کړې ده هغه یې بیا پرېښې نه ده او له کوم پخواني شي نه یې انکاړ هم نه دی کړی ، او نوي شیان یې په زړو کې په څه نه څه شکل کې داخل کړي دي. د ویدونو پخواني پینځه دیوتاګان هم موجود دي او هغه پینځه یې چې ړاتول

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي یو یې تری جوړ کړی هغه هم موجود دی. شو هم شته او وشنو هم ، او د هغوئ ټول اوتار هم شته د هغوئ میرمنی هم شته ، رام هم شته او کرشن هم شته ، او له دی ټولو وروسته د آریه طبقه هم شته کوم چی ماده روح او شکتي (طاقت) جمع کوي په هندویزم کی د توحید دعوه کوي او د بتانو له لمانځلو انکار کوي.

د توحید دا خبره په هندوانو کی د مسلمانانو له ګډېدلو او مشاهدی وروسته پیدا شوه خو له دی نه هیڅ فایده ورته ونه رسېدله خو بلعکس هغه نور شیان چی دوئ اخیستي او اخلي یې له هغو نه فایده ورته رسیږي لګیا ده ، مثلاً د کونډی واده او د مور و پلار په جایداد کی د لور او میرمنی حصه.

حقیقت خو دادی چی هندو مذهب نه په وید کی شته او نه په سمرتیاوو کی او نه له هغی نه په زړو آثارو کی ، دا مذهب ټول د هندوانو له رسمونو رواجونو او د برهمن قوم له خودساخته قوانینو نه سرچینه اخلي خو په قدامت کی یې هیڅ شک نشته او له بودایزم نه ډیر مخکی هم موجود وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بودايي مذهب

د نړۍ له تاریخه معلومیږي چې له میلاده شپږ پیړۍ وړاندې د نړۍ په اکثره علاقو کې څو مذهبي خوځښتونه راپورته شول چې د وخت د رایجو مذاهبو د پیچلتیاوو او بدیو په خلاف ظاهر شوي وو او په هغه وخت کې خلکو هم ددغه تازه حرکاتو نسبتاً پرجوش ملاتړ کړی وو دغسې یو مذهب بودایزم یا بودیزم دی چې مشهور فلسفي مشر ګوتم بدهه ته منسوب دی بودایزم یو صوفیانه غونډې مذهب دی او نن ورځ د نړۍ له مهمو مذاهبو یو بلل کیږي.

٢٥١٩ کاله مخکې (ګوتم بدهه) د نیپال په سرحد لومبین کې پیدا شو، دا ښار هغه وخت د شاکیه نومې قبیلې په پایتخت کپل دستو کې حسابېده ګوتم بدهه یا بودا د خاندان په لحاظ له چهتر طبقې سره تړلی وو او خپله پلار یې یو وړوکی راجا وو، د بودا اصلي نوم سدهارت وو ، د هغه د ماشومتوب پالنه په شاهي انداز کې شوې وه هغه ته د سپاهي ټول فنون زده کړی شوي او د سیل و تفریح ټولې مشغلې موجودې وې خو د هغه په طبیعت کې له لومړي سره نرمي او خواخوږي ګډه شوې وه ، په ډیر لږ وخت کې سدهارت ډیر علم وکړ او څومره یې چې د علم کچه پوره تلله نو همغومره به

(c) ketabton.com: The Digital Library

سنجیدګۍ او تفکر خواته تلو هغه به په شپه وړځ کی اکثره یوازی وو او په خلوت کی به خوشال وو که څه هم د ځوانۍ په مرحله يې قدم ایښی وو لیکن د عامو ځوانانو غوندی يې جوش او ولوله نه وه بس یوازی د غوړ و فکر او مراقبی یو جنون ورسره وو ، د هغه ددغه یوازیتوب له امله د هغه پلاړ ډېر وړته پریشان وو نو له وزیرانو سره يې مشوړه وکړه او له خپلی وړیری یشودها سره يې د سیدهاړت واده وکړ. له واده وړوسته خو د سیدهاړت ظاهري ژوند سم تېریده لېکن ددغه خاموشۍ شاته یو طوفان ړاپوړته شو چی لامل يې د سیدهاړت ګوتم څه مشاهدات وو.

د تاړیخي او بودیزم د ړوایاتو مطابق یوه وړځ هغه باغونو ته د تفریح لپاړه ووت او په لاړه يې یو ضعیف العمر شخص ولید چی د څېرې پوستکی یې وچ او له ګونځو ډک وو چی پوړته کېده به نو د کوپې ملا او کمزوړۍ له وجی به نشو پوړته کېدلی. بیا بیا يې د پوړته کېدو هڅه کوله خو بیرته به په خپله امسا تکیه شو ، کومه بله وړځ يې یو بیماړ شخص ولیده چی د مرض په وجه ډېر په تکلیف وو او زګیروي يې کول ، همداسی یوه وړځ یط یو مړی ولید چی خلکو د تدفین لپاړه ړوان کړی وو او خپلو خپلوانو يې ماتم کاوو ، هغه یو فقیر هم ولید چی زیړ لباس یی اغوستی وو او په ظاهره هیڅ هم وړسره نه وو لیکن ډېر پرسکون او مطمئن مالومېده. ددی فقیر په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځیره روحانیت ، خوشالي او اطمینان چې ګوتم ولید نو حیران شو او کلک عزم یې وکړ چې د حقیقي خوشالۍ ، سکون او قلبي اطمینان د حاصلولو لپاره به درویش کیږي او د دغه معرفت د حصول لپاره هغه یوه مهمه فیصله وکړه چې خپل محل به پریږدي او د ریاضت لپاره به ځنګل ته ځي.

له وادہ لس کاله وروسته د ګوتم بد یو ځوی هم شوی وو چې راهل نومیده یوه شپه چې په محل کې جشن وو نو د بودا د حق د لټون تنده بلکل تر اخیري حده رسیدلې وه او ټول عیشونه راحتونه او محلونه یې پریښودل. ځوان بودا د شپې په وخت له کوره ووت .

بودا له کوره تر وتلو وروسته د هندوستان له مختلفو فیلسوفانو نه تعلیم وکړ خو د هغه تنده پرې ماته نشوه بلاخره په ګرځېدو ګرځېدو کې د ختیځ هندوستان یو ځنګل ته ورسید هلته یې څو کسه تارک الدنیا کسان ولیدل او دی هم ورسره په مراقبه کې مصروف شو دی خلکو سره یې دومره سخت ریاضت او مشقت وکړ چې د هغه ښکلی جسم یوازې د هډوکو ډانچه پاتې شوه ، ترشپږ کاله دغسې ریاضت وروسته هغه هیڅ هم ترلاسه نکړل ، خو چې خپل جسم ته به یې کتل نو دا نتیجه یې ترلاسه کړه چې اعتدال پرېښودل او جسم ته تکلیف ورکول بې فایدې عمل دی او دی سره نجات

(c) ketabton.com: The Digital Library

نشي حاصلېدلی هغه ته په تجربې سره دا ثابته شوی وه چې جسماني رياضتونه او وږی اوسيدل يې له دی چې بدن ته تکليف ورکړي بله هيڅ فايده هم نه لري له دی وروسته هغه د بنارس يو آشرم ته لاړ ، بودايان وايي چې دغلته د خدای له اړخه بودا ته د خوب په ذريعه داسې اشاره ورکړی شوه چې هم وجود ته تر حده ډېر تکليف ورکول او هم ډېر د دنيا په چارو کې ننوتل دواړه غلط دي بلکې صحيح لاره د اعتدال او ميانه روئ ده د شپږو کاله وخت نه پس هغه په يخو اوبو غسل وکړ او د يو شپانه د نجونې له شيدو نه جوړ شوي کير (پيرني) باندې يې خپل رياضت مات کړ ، ماښام يې بيا ځلې د مراقبې هڅه وکړه خو له ځان سره يې عهد وکړ چې دا ځل مراقبه که دده په مرګ هم منجر شي ليکن تر حقيقت موندلو پورې به له مراقبې ونه ووځي او له دې هوډ سره د يو پيپل خواته د ونو په يوه ځوکې کيناست خپل ټول خيالات يې په يوه نکته باندې متمرکز کړل او په غور وفکر کې ډوب شو.

په ۲۹ مه ورځ بودا معرفت حاصل کړ او همدغه ځای وو چې هغه له سيدهارت نه بودهـ يا بودا شو ، بدهـ په اصل کې سانسکريت لفظ دی چې معنی يې ده عالم پوه او هوښيار بيدا عارف او روښانفکره وغيره... اوس هم بودايان دغه ځای ته (بدهـ ګيا) وايي. دا وخت د بودا عمر ۲۵ کاله وو کوم څه يې چې ترلاسه کړل هغه يې علم بولي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او روښنايي يې بولي. بودا وايي : کله چې زه هلته له پاک نيت محنت او سمې ارادې سره کيناستم نو جهالت ختم شو او علم راوتوکيد ، تياره ختمه شوه او روښنايي ظاهره شوه .

له دې وروسته بودا په بنارس کې د آسي پتن خواته چې اوسنی نوم يې سرناتهـ دی روان شو هلته چې ورسيد نو پينځه ملنګانو ته يې خپله لومړۍ خطبه وويله چې دوئ يې آپديش بولي دا خطبه د بودايانو په مذهب کې ډير زيات اهميت لري ، چې ابتدايي کلمات يې داسې دي: اې ملنګانو ، دوه شيانو ته مه ځئ يو دا چې د عيش و عشرت ژوند اختيار کړئ ځکه دا ډيره د حقارت او ذلت زندګي ده ، دوهم دا چې هيڅکله خپل ژوند ته عذاب مه ورکوئ ځکه چې ډېر تکليف ورکول بې معنی خبره ده ددغه دواړو لاره ترمنځ يوه منځګړی لار اختيار کړئ چې د نجات او بصيرت لاره ده ، دا لاره د نيکې عقيدې ، نيک نيت ، نيک فعل ، نيکې ګټې ، نيک کوشش ، سکون او ريښتينولۍ لاره ده .

له هغې وروسته بودا خلکو ته د نصيحت کولو لپاره ګرځېدل شروع کړل په اميرانو به د هغه د خبرو تاثير زيات وو د هغه وخت بادشاه ميرمنې پلار او بچيو يې د بودا دغه نوی دين قبول کړ خلک به له لرې لرې علاقو ورته راتلل او دده تعليماتو ته به يې غوږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیوه ، زیات به داسی وو چی هغوئ به دنیا خوشی کړه او چیلی به یې کولی خو بودا به تولو ته د دنیا پریښودلو خبره نه کوله ، دنیا پریښودل د همغوئ لپاره وو چا چی غوښتل ژور سوچ وکړي او خلکو ته وعظ و نصیحت وکړي ، عامو خلکو ته به یې دا ویل چی بدی پریږدئ او ښه کارونه کوئ همدا درته کافي ده.

بودا مذهب اوس له دوه نیم زره کاله نه هم زیات شو ، بودایي مذهب چی چیرته هم تللی دی هلته د هغه ځای عقاید پکی ګډ شوي دي بیا د بودا مذهب د چیلو چیلو (دوهمه دریمه او څلورمه طبقه مشرانو) هم پکی ډیری نوری خبری زیاتی کړی دغسی د بودا په اصل تعلیماتو کی مشکل پیدا شو خو بیا هم د بودا خپل کوم تعلیمات چی دي هغه دادي : بدهـ د بنارس په وینا کی وویل چی مه له حده زیات د عیش او د ژوند په مزو کی پریوځئ او مه هم ځان و جسم په تکلیف کی اچوئ د منځ لاره ونیسئ ، په شهوت غصی او جهالت قابو حاصله کړئ ، دا داسی بدئ دي چی نه یوازی انسان ته تکلیف رسوي بلکی په داسی جال کی یې ګیروي چی نجات ته نه رسیږي.

داسی هم ویل کیږي چی د بودا مذهب له خدایه انکار دی ، که داسی وي نو ډیره د تعجب خبره ده ، بودایي مذهب د آسیا په ډیرو هیوادونو لکه هندوستان ، تبت ، برهما - برما ، سیلون ، هند ، چین ، جاپان او حتی په برازیل او ځینی جزیرو کی خپور شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زردشتي مذهب

له زردشت نه مخکی په ایران کی کوم خاص مذهب رایج نه وو بلکی دلته د مظاهرپرستی او مشرکانه مذاهبو مختلف صورتونه موجود ول ، دلته له منځنی آسیا نه راغلی قوم آریا اباد وو چی په مشرکانه دین یې عقیده لرله ، د حیواناتو ، لمر ، سپوږمی ، اور ، اوبو ، سیارو ، نیا و نیکونو او د قبایلي دیوتاګانو لمانځل عام رواج ول.

د زردشت د اوسیدو کره نېټه خو نه ده مالومه لیکن تاریخپوهان وایي چی هغه له میلاده شپږ پیړۍ مخکی ژوند کاوو ، د روایاتو له مخی هغه په آذربایجان کی پیدا شوی وو د هغه د کوچنیوالي حالات د زرتشتیزم په مقدسو کتابونو کی ذکر شوي نه دي خو تر مونږ پورې چی کوم مالومات راسیدلي دي هغه دادي چی هغه مختلف فنون زده کړي وو خو اوس یې رمه څروله لیکن زړه یې د خلکو د خدمت لوري ته مایل وو ، هغه په ځوانی کی له خپل پلرني دین نه ستړی وو او پری مطمئن نه وو او د انسانانو متعلق په څه مسایلو یې غور و فکر کاوو خو د خپلو سوالونو هیڅ ځواب یې ترلاسه کړی نه وو. د شل کالو په عمر په یو غره کی څیله (چیله) شو یوه موده وروسته ورته اسماني

(c) ketabton.com: The Digital Library

معراج نصیب شو او هغه مقدس کلمات ورته الهام شول کوم چې د هغه د تعلیماتو د کتاب (ګاتا) بنیاد وو. ګاتا هغه مقدس نظمونه دي چې زردشت (زرتشت) ته منسوبیږي .

له الهي وحی وروسته زردشت د پیغمبرانه کوششونو شروع وکړه او د کایناتو د خیر وشر کشمکش یې د خپل دعوت خاصه موضوع جوړه کړه. تر لس کاله مسلسل کوششونو وروسته هم هغه ته کومه خاص کامیابي ترلاسه نشوه ، چون له هغې وروسته زردشت د بلخ بادشاه ګستاشپ (۵۰۰ – ۶۰۰ ق م) ته خپل پیغام ورووړ ، د بادشاه په دربار کې علماوو له زردشت سره مناظره وکړه چې پکې زردشت له خپل مذهب نه په سمه توګه دفاع وکړه او د هغوئ د هغه وخت مروج مذهب یې هم غلط ورته ثابت کړ ، نو همغه وو چې بادشاه د زردشت مذهب قبول کړ او له دی وروسته زردشتیزم په تیزۍ سره خپور شو ، سره له دی چې په ایران کی ډیر مشکلات ورته مخکې وو خو بیا هم د هغه مذهب د ایران په لویه برخه خپور شو ، په دغه سلسله کې د توران د سلطنت او ایران ترمنځ جنګ شروع شو او یو تورانی چې کله موقع وموندله نو زردشت یې شهید کړ (دا اصطلاح د یو لوی مذهب د باني لپاره د احترام په توګه کارول شوې ده)، دغه وخت کې د هغه عمر تقریباً ۷۷ کاله وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زردشت له وفاته وروسته د هغه د مذهب حالت ځنګه وو په دی اړه تاریخي تسلسل څو ځایه قطع شوی دی خو د زردشت مذهب د ایران له ختیځ نه تر جنوب پورې ډیر په تیزۍ خپور شو او د ایران وجود په هغه وخت کی له سیاسي او تهذیبي اړخه هم ډیر اعتبار او تاثیر درلود، د لته وو چی مذهبي فرقی (مغ) هم دا مذهب قبول کړ مغانو په ایران کی هغومره لوړ حیثیت درلود څومره چی په هند کی د برهمنانو وو ، کله چی د زردشت دین د مغانو لاسته ورغی نو هغوئ خپل قدیمي عقاید هم ورسره یوځای کړل او خپور یې کړ او دغسی د مغانو عقاید هم د زردشتیزم برخه وګرځېدله.

د ایران د ستر سلطنت (هخامنشي - ۳۳۰-۵۵۰ ق م) وارث بادشاه هم د زردشتیزم پیروان وو ، که څه هم د زردشتیزم په تعلیماتو کی د توحید تصور او د کثرت پرستی رد په روښانه ټکو کی موندل کیږي خو هغه کتابات چی د هخامنشیانو له دورې نه ترلاسه شوي دي پکی د اور تعظیم او د دیوتاګانو حمدوثنا په لویه پیمانه موندل کیږي. داسی معلومیږي چی د زردشت د توحید واضح تصور د ایراني قبایلي عقایدو په مخکی تر ډیره پورې تینګ نه شو بلخصوص د هخامنشیانو د دورې په وروستیو کی د زردشت په اصل تعلیماتو کی د ایران عوامي ارزښتونه او د قدیمو مذاهبو تصورات ښه پریمانه ننوتلي وو ، د زردشت مقدس کتاب اوستا چی اوس د زردشتیزم ترجماني

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي هم قديمي منظوماتو برعکس د ديوتاګانو له تذکرو نه ډک دی. قرباني ، مقدس مشروب (سومرس) او نور رسومات هم د زردشت له اصلي مذهب سره فرق لري . د هخامنشيانو دوره په ۳۳۰ ق م کی د سکندراعظم په لاس ختمه شوه او په ايران د يوناني حاکمانو واک شروع شو سکندراعظم د هغه وخت ستره کتابخانه (پرسپوليس) هم تبا کړی وه چيرته چی د زردشت مقدس کتابونه په کتبي توګه محفوظ ايښي وو ، له دی وروسته يوه اوږده موده ايرانيان د يونانيانو تر تسلط لاندی ول چی پکی ايرانی کلتور د يونان له کلتوره سخت متأثره شو . له دی وروسته د زردشت د تاريخ يوه لويه حصه نامعلومه پاتی شوه وروسته چی کله حالات معلوم شول نو د زردشت په دين کی د څو داسی يوناني ديوتاګانو تصورات هم موندل کيدل چی پخوا نه ول ، په ۲٤۷ ق م کی لومړي آشکان د يوناني سلطنت خاتمه وکړه او د پارتيانو سلطنت يې قايم کړ د هغوئ مذهب هم زردشتيزم وو داسی ګمان کيږي چی هغوئ به هم د خپلی خوښی ډير څه پکی شامل کړي وي خو دا يقيني ده چی ددغه سلطنت د وروستي وخت بادشاه ولاش د مذهبي مقدس کتاب (اوستا) د بيا ترتيب حکم کړی وو خو په تاريخ کی ددغه اوستا هيڅ مالومات نشته. په ۲۲٤ ميلادي کی دا سلطنت هم له منځه لاړ او له هغه وروسته ساساني حکومت هم د زردشتيزم د ترقی لپاره ځينی مهم اقدامات وکړل د زردشتيزم مقدس کتاب چی په څو برخو کی رواياتاً

(c) ketabton.com: The Digital Library

موجود وو بیا یې راوخیستل او اوستا یې تری ترتیب کړ ، د ټولنیزو چارو د تنظیم لپاره یې د مذهبي مشرانو یو نیټورک هم قایم کړ چې پکی ترټولو خلکو ته نږدی طبقه مغ وه چې مذهبي رسومات ادا کول ، فتوی صادرول ، خلکو ته اصلاحي مشوری ورکول او د داخلي جنګ جګړو حل کول یې دنده وه . د عبادت لپاره آتشکدی (اورخونی) ورغول شوی چې مشر ته به یې مغان مغ اعزازي نوم اخیستل کیده ، هری ولسوالی ته یو مشر مقرر شوی وو چې موبد به یې ورته وایه او د ټولو موبدانو مشر ته به یې موبدان موبد وایه ، دی مشر به د مذهبي امورو مکمل صلاحیت درلود . په دی دور کی زرتشتیت د ایران رسمي دین وګرځول شو چې ورسره په ایران کی یو ستر تهذیب راپورته شو دا تهذیب په هیڅ وجه د روم هندوستان او چین له تهذیبونو کم نه وو.

د زردشتیزم دا ډول سلسله د شاپور تر دوری پوری روانه وه خو له هغی وروسته په دغه مذهب باندی د ثنویت فکري مکتب غالب شو او هغه مقدس کتابونه چې د علماوو او حافظانو په ذهن کی په پهلوي ژبه محفوظ پروت وو په داسی ډول بیا ځلی ترتیب شو چې د ثنویت تاثیر پری څرګند وو له ثنویت نه مراد د خیراوشر دوه خدایان لمانځل دي چې یو ته به یې آهورامزا او بل ته به یې اهریمن وایه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په شپږمه میلادي پیړۍ کې د اسلام ظهور شوی وو دی دور کې د خسروپرویز ۵۹۰ – ۶۲۸ م اقتدار ختم شوی وو له هغې وروسته ایران د څو مسلمانو فاتحینو له ټکر سره مخ شو چې بلاخره ایران شکست وخوړ او د مسلمانانو تر نګرانۍ لاندې راغی خو له اسلام وروسته په ایران کې د زردشتیزم خراغ مړ شو او له کم اقلیت پرته د ایرانیانو یوې لویې برخې ته اسلام ورورل شو. د ۹۰۰م شاوخوا کې کم و توم زردشت پیروان له ایران نه هندوستان ته کډه شول چې هلته د ځینې مخصوصو شرایطو لاندې ګجرات کې د اوسیدو اجازه ورکړې شوه ، دلته هم دې خلکو ته فارسي یا پارسي ویل کیږي دلته دغه زردشتیانو ډیر کار وکړ او خپل مقدس کتابونه یې ګجراتي ژبې ته ترجمه کړل او د فقې د علم یو لوی دفتر یې تیار کړ په اوولسمه پیړۍ کې چې کله اروپایانو په هندوستان قبضه وکړه نو ورسره فارسیانو له اروپا سره تجارتي رابطې ټینګې کړې او ډیر ژر پارسیان د ټولنیزه تو ګه مستحکم شول دا وخت د یوې شمیرنې له مخې په ګجرات کې د پارسیانو تعداد یولک دیرش زره ښودل شوی دی.

ایرانیان او د هند غټه طبقه دواړه آریایان دي ددوئ ډیر پخوانی مذهب اصل کې یو وو ، د ویدونو او اوستا ډیرې خبرې خپلو کې سره یو دي کوم چې ډیر پخواني دیوتاګان

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ارباب الانواع) دي هغه هم يو دي خو په دوه بېلابېلو ممالکو کې د اوسېدو په وجه ژبه او لهجه هم بدله شوه او دغسې په نوم پېژندلو کې يو شان سره رانغلل.

دوه نيم زره کاله مخکې په ايران کې يو کس پيدا شو چې نوم يې زرتشت يا زردشت وو هغه يو نوی مذهب جوړ کړ او يا خو يې په همغه پخواني مذهب کې ترميم وکړ ، هغه دا وويل چې په ما دوه روحونه يا دوه طاقتونه ظاهر شول چې غبرګولي دي خو يو په عمل او خبرو کې ډير زيات بد او بل ډېر زيات ښه دی. د عقلمندو خلکو کار به دا وي چې هغوئ به نيکي خوښه کړي او د ناپوهه خلکو کار به بدي خوښول وي.

د ډيری نيکی کار والا طاقت نوم يې هرمزد کيښود او د بدی د طاقت والا نوم يې اهرمن. او وېې ويل چې د هرمزد عبادت وکړئ او د پراخوالي کوشش يې وکړئ خلک ورته راوبولئ ، ايمانداري ، په ژوند کی پاکي ، په خبرو کی رېښتينولي ، کرکيله کول ، د څارويو د نسل خيال ساتل ، سپي او غوايي سره نرمي کول ، د مړو عزت کول دا د زردشتي دين غټی نيکی وی.

د زردشتيانو چې کومی ګرجاوی وی هغی ته آتشکدی وايي هلته د مقدس اور پرستش کيږي ، مذهبي مشر يې د ورځی پينځه ځله آتشکدی ته ځي او په مقدس اور باندی خوشبويي پاشي ، د هر زردشتي په کور کی هم اور وي او د هغی لمانځنه کوي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

زردشت د کتاب (اوستا) یوه حصه به هره ورځ تلاوت کوي او په واده کولو یې ډېر زیات تاکید کړی دی.

لکه چې ومو ویل د زردشت اصل تعلیمات چې هرڅه وي خو د ایران په دغه لرغوني مذهب کې هم ډېرې خبرې ورګډې شوي دي چې اوس یې په اصل شکل پیژندګلوي ډېره مشکله ده چې کوم د زردشت ده او کومه پخوانۍ حصه ده . د هغوئ د بعضی خدایانو نومونه دادي: میترا ، سروش ، رشنو. په جنت او جهنم هم عقیده لري او خپل مړي په یو خلاص میدان کې بېدي چې تپوسان یې وخوري دوئ دغه ځای ته دخمه وایي.

که څه هم زردشتي دین ډېر پخوانی دی خو د پیروانانو شمېر یې کم دی ، اکثره یې په ایران ، پاکستان او هندوستان کې اوسي ، خو د ایران یزد ښار یې مرکز ګڼل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنفیوشي مذهب

چین د نړۍ ستر هېواد دی چې د کورنیو پخوانی تعداد یې شپېته کروړه وو ، چینایان دعوه لري چې ددوئ تهذیب د نړۍ لرغونی تهذیب دی ، په چین کې به نور پخواني مذاهب هم وو خو کوم مذهب ته چې چینایانو لرغونی وایي او تراوسه چلیږي هغه کنفیوشي مذهب دی.

ددی مذهب په اړه دین پېژندونکو دا سوال راپورته کړی دی چې آیا د کنفیوشش عقیده په رېښتیا هم دین ګڼلی شو او که یوازی یو اصلاحي تحریک ورته ووایو نو ځکه خو ځینی حضرات مذهب ورته وایي او ځینی نور یې اخلاقي فلسفه بولي.

په کوم دور کې چې مهاویر او ګوتم بدهه په هندوستان کې اخلاقي تعلیمات خپرول نو په چین کې یو ستر مصلح کنفیوشش پیدا شو ، کنفیوشش یو ډیر ستر فلسفي حکیم او عالم تیر شوی دی چې د چین په لو ولایت کې پیدا شوی دی ددغه ولایت اوسنی نوم شایتونګ دی د هغه کورنی نوم کنفوزی وو ، د درې کالو به وو چې پلار یې وفات شو او د هغه مور یې تربیت په غاړه واخیست د وخت په تیریدو سره کنفیوشش د هغه وخت مروج علم لکه شاعري تاریخ موسیقي ښکار ښه ویشتل او نورو کې مهارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترلاسه کړ په ځوانۍ کی هغه په مختلفو حکومتي څوکیو هم پاتی شو. په نولس کلنۍ کی یې واده وکړ چی یو ځوی یې هم پیدا شو.

د فکر او تحلیل په دی سلسله کی د هغه ملاقات له یو بل ستر مذهبي مشر او فلسفي (لاوزی) سره وشو څوک چی د تاویزم باني وو .

کنفیوشش یوه مدرسه جوړه کړه چی خلکو ته به یې پکی د مختلفو موضوعاتو زدکړه ورکوله د هغه درس و تدریس دومره حده پورې مقبول شو چی حکومتي مشران به یې هم په مجالسو کی اشتراک ته راتلل او دغسی یې د ژوند یوه لویه برخه په لو ولایت کی تیره شوه ، له هغی وروسته کنفیوشش قاضي مقرر شو د تاریخي لاسوندونو له مخی هغه خپله دغه دروند مسئولیت دومره په امانت ترسره کاوو چی د هغه تر حکم لاندی سیمه د امن او انصاف یوه نمونه ګرځېدلی وه او جرایم یی ختم کړل خو د وظیفی په مهال یې هم درس و تدریس جاري وو او ډیر خلک یې د شاګردی په دایره کی راغلي وو لیکن څنګه چی د هر چا یو دشمن وي دغسی د کنفیوشش بدبینانو هم بادشاه د ځان ملګری کړ او کنفیوشش یې له ملکه تبعید کړ. وفات یې په ۷۲ کلنۍ کی وشو او د کوفو په سیمه کی دفن کړی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کنفیوشش له وفات وروسته د هغه نظریات په عامو خلکو کی دومره مشهور شول چی هغه یې یو قومي او بیا مذهبي اتل کړ له مړینی وروسته یې په ټول چین کی ماتم اعلان شو سره له دی چی کنفیوشش کوم مذهبي نظر نه وو وړاندی کړی خو بیا هم د هغه کوم کتابونه چی په مذهبي رسوماتو او تاریخ مبني وو هغو ته مذهبي حیثیت حاصل شو ، او د چین لرغونی مشرکانه مذهب هم د کنفیوششیزم یوه برخه جوړه شوه.

د کنفیوششیزم په تاریخ کی یو مذهبي عالم مینشیس ډیر د اهمیت وړ دی هغه د کنفیوشش تعلیمات د وخت له تقاضاوو سره مطابق ترتیب کړل او پکی یې اخلاقي او سیاسي امورو باندی زور راوړ چی پکی ددغه مذهب رسوماتو او رواجونو ظاهري رنګ تقریباً ختم شو ، مینشیس د کنفیوشش د مذهب ترقی لپاره په ټول چین کی سفرونه وکړل چی په وجه یې مذهب ډیره ترقي وکړه .

د کنفیوشش له مرګه دوه نیم سوه کاله وروسته بادشاه (قین شي هوانګ ۲٤۷ – ۲۲۱ ق م) د چین په ډیرو پاچاهیو قبضه وکړه دا بادشاه د کنفیوششیزم خلاف وو ، هغه د کنفیوشش او د مینشیس ټول مذهبي او تعلیمي کتابونه وسوځل او ددی مذهب عالمان یې قتل کړل خو د بادشاه له مرګه وروسته هغه کتابونه بیا له سره ترتیب شول او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپریدو لپاره یې کار وشو . اوس وخت په چین جاپان کوریا او ویتنام کی ددغه مذهب تقریباً شپږ میلیونه پیروان اوسیږي.

د چین د ملوک الطوایفي ټولو پاچاهیو په مشری کی یو شهنشاه وو چی د (چو) خاندان پوری یی اړه لرله ، له میلاده اته سوه کاله مخکی چو خاندان په چین کی غټ طاقت لرلو او د چین په ټولو وړو پاچاهانو یې حکم چلیده ، د کنفیوشش په زمانه کی دغه خاندان کمزوری شو او ددی قابل نه وو چی واړه ریاستونه تر فشار لاندی راولي او له خپلمنځي نښتو یې راوګرځوي ، کنفیوشش د دغه سیاسي اړودوړ او ددی په وجه د چینایانو په ژوند باندی د تاثیراتو له امله دری غټ پروګرامونه جوړ کړل.

لومړی دا چی له شهنشاه سره چی کوم طاقت دی دا له کومه پیدا کیږي ؟؟؟ د کنفیوشش په اند دا د خدای په ورکړه سره رامنځته کیږي.

دوهم کوم ریاست څنګه معلوم کړی شي چی دا سم او صحیح ریاست دی او دعوه یې دروغ نه ده ؟؟؟ نو ددی حل یې دا وښود چی کوم ریاست شهنشاه د ریاست په توګه قبول کړي هغه سم دی. خو ددی لپاره اړینه ده چی شهنشاه طاقتور وي چی خبره یې ټول ومني نو کنفیوشش وویل چی د چو خاندان شهنشاه دی د ټولو بادشاهانو بادشاه هم وګڼلی شي او له ټولو مشر پیر ولي او مرشد هم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم د چین په ټولنیز ژوند رشتو او ورورګلوۍ ژوند کی ډېر فرق و ګړبړ وو نو کنفیوشش خلکو ته وړاندیز وکړ چی خدای ومنلی شي او د شهنشاه اطاعت دی وکړی شي د مور پلار له اړخه چی څنګه بچي ته په رېښتینولی درس ورکول کیږي دغسی دی د بادشاهانو تربیت هم وي او دغسی دی په هغوئ کی هم ښه عادتونه نیکیانی قابلیت او لیاقت پیدا کړل شي.

کنفیوشش دا غټ کار وکړو چی په خپلو شاګردانو کی یې ځینو ته وظیفه وسپارله چی د کنفیوشش او مینشش خبری ولیکي ، د مینشش اصول او تعلیمات په چین کی ډېر لوستل کیږي.

له میلاده ۲۰۶ نه تر ۲۲۰ کاله وړاندی یعنی هغه وخت چی په چین کی د هین خاندان د شهنشاهۍ سلسله وه پینځه کتابونه ولیکل شول کوم چی په چین کی تر ټولو پخواني او لوی کتابونه بلل کیږي ، د تبدیلیانو کتاب - ري چنګ ، د شعروشاعرۍ کتاب - شي چنګ ، د تاریخ کتاب - شوچنګ ، د مذهبي رسوماتو کتاب - پي چنګ ، او د پسرلي او خزان کتاب - چین چو .

دا کتابونه څه شی دي او د کنفیوشش ټول مذهب څه شی دی ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ټولی خبری چی له کنفیوشش نه مخکی مشرانو ویلی وی او هغه چی خپله کنفیوشش د دین او دنیاوي کارونو د رغولو باره کی ویلی وی ددغه خبرو له امله د چینایانو په ژوند کی سمي صفاي او امن پیدا شوی وو.

د کنفیوشش مذهب د عقل او رأی مذهب دی ، د خلکو د ټولنیز ضرورت مطابق پکی ادلون بدلون راتلی شي لکه څنګه چی سن یت سن په کال ۱۹۱۲ع کی بادشاهي ختمه کړه او جمهوري نظام یې قایم کړ نو کنفیوشي مذهب د شهنشاه په ځای ریاست او دولت په خپلو کتابونو کی ذکر کړ ، سن یت سن یې د چینایي قوم پلار او چینایي عوام یې رعیت وباله.

کنفیوشي مذهب قایم هم پاتی شو او په هغه کی د تاوي او بودایي مذهبونو عبادت او سوچ هم شامل شو ، په کنفیوشي مذهب کی عبادات او رسومات د قوم په ښېګڼه او د ټولنیز نظام په بهتری پوری تړلي دي په دی کی د خدای تصور او عقیده ډېره مبهمه غوندی ده خو د پلار او نیکه لمانځنه یوخاص مقام پکی لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاو مذهب

له چین سره د متعلق مذاهبو له منځه یو هم تاویزم مذهب دی چی باني یې یو ستر فیلسوف لاوزی دی ، لاوزی له میلاده شپږ پیړۍ مخکې اوسېده خو د هغه د ژوندکی په حالاتو تاریخ په مکمله توګه خاموش دی ، د کنفیوشش مذهبي روایات وایي چی د هغه ملاقات له کنفیوشش سره هم شوی وو . د بودایزم او کنفیوششزم غوندی ددی مذهب هم اخلاقي او فلسفیانه نظام وو خو په دی کی د هغوئ برعکس د واحد خدای تصور لږ څه زیات واضح دی ، خو وروسته وروسته به تاویزم کی د دیوتاګانو تصور هم شامل شو خو په تاویزم د کنفیوشش او بودایت اثر څرګند مالومیږي .

په دی مذهب کی تاو یو خاص اهمیت لري چی معنی یې لاره ده ، خو ددی لفظ باره کی ډیر مفاهیم بیانیږي مثلاً (خدای ، آفاقي عقل ، بی علته وجود ، فطرت ، د سلامتی لار ، د وینا طریقه ، اصول او قانون وغیره وغیره ... خو لږ وسیع مفهوم یې هغه روح دی چی د کایناتو په هر شي کی موجود دی ، چی وروسته التیایمیت ریالیتي هم ویل کیږي . د تاو د تعلیماتو مطابق انسان ته ترټولو غوره لار داده چی له فطرت سره همغږی شي او ژوند وکړي ، دا خلک د رهبانیت قایل نه دي بلکی یوه ساده او ښه ژوندکي تیرول

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې د مذهب بنيادي اصل دی ، ابتداء کی د تاو پيروانانو يوازی په ديويانو يقين درلود خو وروسته پکی د لاوزی او نورو مذهبي مشرانو پرستش هم شروع شو . له دی پرته د تاو پيروان د فطرت د مظاهرو پرستش هم کوي ، ددی مذهب مقدس علامت ته (يينګ ينګ) وايي چی د فطرت د دوه متضادو جنسونو (نر او ښځې) نمايندګي کوي.

د تاويزم مقدس کتابونه تاوتيچنګ ، زيينګ زي ، لاييزي او تاوژنګ دي دا کتابونه د مختلفو زمانو مختلفو مصنفينو ته منسوب دي .لومړني دوه ياد شوي کتابونه ددی مذهب بنياد بلل کيږي .

له ميلاده ٤٠٠ کاله مخکی له نورو ملکونو نه چين ته دا خبره راغله چی لمر سپوږمی ستوري او آسمان له ځمکی نه ګيرچاپيره ګرځي ، ځمکه او د قطب ستوری په خپل ځای ولاړ دي ، د چين خلکو په دی ډير سوچ وکړو او اخر يې وويل چی يو کېدل او يو نه کېدل دا دوه بيل اصول دي ، دا دواړه د اور لرګي ، ختی او کاني په ذريعه خپل کار کوي او ددوئ له کار کولو نه ټولو موسمونه او د خلکو زغلل پرځل منځته راځي.

د لمر سپوږمی ستورو او اسمانونو د تاوېدلو چلښت ته هغوئ د تاو نوم ورکړ او تاو ته يې د خدايئ درجه ورکړه ، د تاو مذهب پيروانو دومره ليکل وکړل چی د کتابونو ډيري يې جوړ کړل اول خو يې په لمر سپوږمی ستورو آسمان ځمکه انسان روح

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدایښت او مرګ فکر وکړ او ولیکل او بیا یې په سیاست مذهب دواګانو وغیره ډیر کتابونه ولیکل په چین کې د ټاو مذهب ښه وچلېد خو بیا په مذهب کې د ملاوټ له امله د جادو ټوټکو او منترونو زور شو او اوس داسې دی چې یوازې د پیریانو او دیوانو په لمانځنه ولاړ دی بس.

اوس وخت کې ددې مذهب پیروان اکثره هغه خلک دي چې په بودایزم او کنفیوششیزم ایمان لري او له دغه دوه مذاهبو سره سره دا مذهب هم له ځان سره اخیستلی ځي ، ددې مذهب پیروان د یوې شمیرنې له مخې دري میلیونه ته رسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شنتو مذهب

شنتو يو چينايي لفظ دی چې معنا يې ده (د ديوتاګانو لاړ) . د هندويزم غوندې دا مذهب هم په کوم خاص باني پورې تړلی نه دی خو ټول په دې عقيده دي چې دا مذهب په اصل کې د کيډونکي مذهبي ترقۍ نتيجه ده .

شنتو مذهب صرف په جاپان کې دی او له دوه زره کاله نه راروان دی ، ددوئ د لمانځلو شی کامي دی او کامي څه شی دی په دې د شنتو مذهب عالمان هم نه پوهيږي خو وايي چې کامي ويني ، ډير غټ ، وېروونکي ، چې نفع او نقصان دواړه رسولی شي لکه اور هوا لمر سپوږمۍ سمندر غرونه ونې.

د فيوجي غر هم کامي دی او يا کامي پکې دی د جاپان چې څومره شهنشايان ول هغوئ ټول کاميان دي او يا کامي پکې دی، په شنتو مذهب کې خدای او خدايي طاقت يوه خبره ده هيڅ فرق پکې نشته ، په چا کې چې کامي ده هغه په خپله کامي دی او څوک چې کامي دی هغه ديوتا او ديوي ده ليکن شهنشاه په جاپان کې د لمر ځوی دی او ديوتا دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیوتا نر هم وي او ښځه هم او د هغوئ اولاد هم وي ، تر دوهمی نړیوالی جګړې پورې شنتو د جاپان رسمي دین وو او د ټولو ګرجاوو خرڅه یې حکومت ورکوله دی مذهب یو دا غټ کار وکړ چی ټول جاپانیان یې شهنشاه ته وفادار کړل.

د شنتویزم باره کی دا خبره کیږي چی ددی مذهب روایت له قبل التاریخ زمانی نه راروان دی خو ځینی مؤرخین وایي چی شنتویزم د جاپان په لرغوني تهذیب کی نه وو بلکی دا له جنوبي کوریا نه جاپان ته انتقال شوی دی په هر صورت دغه قبایلي روایت اوس د مذهب شکل اختیار کړی او په جاپان کی د ملي تمدن حیثیت لري.

په پینځمه عیسوي پیړۍ کی چی کله بودایزم جاپان ته راغی نو دواړو مذاهبو په خپل منځ کی داسی مفاهمت وکړ چی د (شنتوبد) په نامه یوه بیله مذهبي فرقه رامنځته شوه چی په یو وخت ددواړو مذاهبو پیروان وو ، له دی پرته کنفیوششیزم او تاویزم هم په دغه مذهب ژور اثرات پریښي دي ، په اتلسمه پیړۍ کی مشهور جاپاني عالم موتونوري ناګا شنتویزم د نورو مذاهبو له اثراتو نه جدا کړ او د خالص مذهب په شکل وړاندی کولو کوشش یې وکړ ، دا په اصل کی په مذهب کی د مذهبي احیاء یو تحریک وو او داسی اصلاحات یې پکی وکړل چی په وجه یې له نورو مذاهبو نه ممتاز شکل غوره کړ . له هغی وروسته په حکومتي سطحه ددی مذهب د پرمختګ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوششونه وشول حتی چی په ۱۸۹۰ م کی د جاپان حکومت د دی مذهب تاریخ او بنیادي عقاید په تعلیمي نصاب کی شامل کړل ،د بودایزم له بیارغونی وروسته دا مذهب یو څه د زوال ښکار شو خو لا هم ددی مذهب اندازتاً څه کم درې میلیونه پیروان شته خو وروسته دوئ د بودایزم پیروان هم دي . په جاپان کی شپږ اتیا فیصده خلک په مختلطه توګه د بودایزم او شنتویزم دواړو پیروان دي. په دی مذهب کی هیڅ مقدس کتاب نشته خو په جاپان کی دوه کتابونو ته قومي او کلتوري اهمیت ورکول کیږي چی یو یې (کوجوکي) او بل یې (شوکونیهونګي) دی چی په تاریخ ، نظمونو د دیوتاګانو په کیسو او د مذهبي رسوماتو په بیان مشتمل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یهودي مذهب

په تاریخي لحاظ یهودیت د نړۍ له سترو مذاهبو نه یو ده چې نسبت یې حضرت موسی علیه السلام ته کیږي. په نړۍ کې دا وخت درې کتابي مذاهب دي (یهودیت ، عیسایت او اسلام) یعنی دا هغه مذاهب دي چې پیروان یې دعوه کوي چې خدای ددوئ د پیغمبر په واسطه خپل کتاب پرې نازل کړی دی. په دوئ کې یهودي مذهب تر ټولو لومړی دی.

دا وخت د یهودانو د اکثریت ملک اسراییل دی ، تر دوه زره دریم کاله پورې د یهودانو شمیر څوارلس میلیونه ښودل شوی وو ددوئ د اعتقاد له مخې یهودیت هغه مذهب دی چې د خدای په وحدانیت او د یهودانو په عظمت او بهترۍ باندې یقین درکول پکې ضروري دي دا دوه هغه بنیادونه دي چې د یهودي مذهب بنیاد پرې ولاړ دی. یهودیت له دې امله هم د اهمیت وړ دی چې د هغوئ مسلسل او مرتب تاریخ محفوظ دی خو نړیوال مذهب ځکه نشو ورته ویلی چې د نړۍ په هر کوټ کې ددوئ د پیروانو د شتون سربیره یې یوازې له اسراییلو پرته بل چا د پیروۍ زړه نه دی کړی یوه وجه پکې دا هم ده چې له ډیرو مشکلو مراحلو به تیریږی او بیا به یهودیت دایرې ته ننوځي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یهودانو تاریخ ډیر اوږد او په زړه پوری دی ، مصر لوري ته له هجرت کولو نه د اروپا تر هولوکاسټ پوری د هغوئ تاریخ له بلا انتشار او مظالمو نه ډک دی خو په دغه ظلمونو او تنګسیتو کی هم دغه قوم خپل کورنی یووالی ، صلبي نسبت او نسلي نظریات په حیرانوونکی توګه محفوظ ساتلي دي ، ددوئ د تاریخ شروع له حضرت ابراهیم علیه السلام نه کیږي چی ځینی مؤرخین یې د ژوند زمانه له میلاده ۲۰٦۷ او ځینی ۲۰۲٤ او ۱۹۵۵ پوری ښيي خو په دی اړه تراوسه پوری کوټلی سند موجود نه دی.

له حضرت عیسی ع نه اته سوه کاله مخکی حضرت موسی ع تیر شوی وو د هغه د امت خلکو ته یهود ویل کیږي ، د حضرت موسی ع دوه زامن وو حضرت اسحق او حضرت ابراهیم ع ، اسحاق ع په شام کی وو او ابراهیم ع خپل ځوی اسماعیل له خپلی میرمنی سره هغه ځای ته ورسول چیرته چی نن ورځ مکه ده ، د اسحاق ع ځوی حضرت یعقوب ع وو د هغه یو نوم اسرائیل هم وو نو ځکه خو د حضرت یعقوب ع اولادی ته بني اسرائیل وایي. د یعقوب ځوی یوسف په مصر کی د مال او خزانی وزیر شو او د همغه په زمانه کی د هغه پلار او اولادونه مصر ته راغلل او همدلته اباد شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په څو سوه کاله کې د بني اسرائیلو تعداد ډېر لوړ شو د مصر له بادشاه (چې د فرعونانو له سلسلې نه وو) سره دا ویره پیدا شوه چې چیرته داسې نشي چې بني اسرائیل دده په تخت قبضه وکړي ددې لپاره هغه حکم وکړ چې په بني اسرائیلو کې څوک هم ناړینه بچی پیدا کیږي هغه به قتلولی شي او دغسې د قتل سلسله روانه شوه، په دې زمانه کې حضرت موسی پیدا شو که څه هم دی د بني اسرائیلو له نسل نه وو خو په داسې صورت پیدا شو چې بچ کړی شو.

کله چې موسی ځوان شو نو ډیر طاقتور وو د فرعون د قوم یو کس په کوم چا زورزیاتی کړی وو نو حضرت موسی یې مخه ونیوله په دې کې د دواړو ترمنځ جنګ جګړه وشوه او د موسی په ګوزار سره هغه کس مړ شو، نو له دې ویرې چې ګرفتار نشي نو موسی له مصر نه ووت او یو داسې ځای ته ورسید چې هلته یو بزرګ اوسېده هغه له حضرت موسی سره د خپلې لور نکاح وکړه او څه موده وروسته حضرت موسی له خپلې میرمنې سره د مصر په اراده راروان شو.

شپه شوه او یخني وه موسی ته چیرته اور ښکاره شو نو خپلې میرمنې ته یې وویل چې زه د ګرمیدلو لپاره ځم چې اور راوړم او که له اور سره څوک موجود وو نو د لارې ادرس به هم ترې مالوم کړم او د اور لوري ته روان شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلته یې یو غیبي اواز واورېد او د الله ښکاني یې ولیده ، له الله سره یې خبرې وکړې او هم دغه ځای کې یې هغه خپل پیغمبر مقرر کړ او حکم یې ورته وکړ چې فرعون ته ورشه پوی یې کړه چې مسلمان شي او بني اسرائیل بیرته خپل پلرني ټاټوبي فلسطین ته راوله.

فرعون په لاره نشو او موسی بني اسرائیل له ځان سره واخیستل چې تعداد یې مؤرخین شپږ لاکه ښيي د فلسطین په لوري روان شو خو فرعون بیا هم ورپسې شو او په دریاب کې غرق شو. حضرت موسی چې د سینا دښتې ته ورسید نو بیا یې کوه طور ته د تلو اراده وکړه او هلته یې څلوېښت ورځې تیرې کړې او له تورات سره بیرته راغی. اوس تورات د حضرت موسی کتاب دی او یهودان دعوه کوي چې هغوئ همدا تورات مني خو دا هم وړسره وايي چې د وخت د ضروریاتو مطابق د یهودیت عالمانو په تورات کې څه اضافه هم کړې ده.

یهودیان خدای هم مني او وايي چې یو دی له حضرت عیسی نه مخکې ټول پیغمبران هم مني فرښتې قیامت له مرګه پس ژوند او حساب کتاب جنت دوزخ دا ټولې خبرې مني، کله چې د مني موسم شروع کیږي نو ددوئ نوی کال شروع شي او د لومړي میاشتې تر لومړیو لسو ورځو پورې خپل کال لمانځي. دغه ورځې دوئ د خدای د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترلاسه کولو لپاره ډیری برکتناکی بولي او لسمه ورځ د حساب ورځ مني په دی ورځ د خلکو عملونه د خدای په وړاندی پیش کیږی او چی څه فیصله یې وکړه هغه وکړي او له ځان سره یې محفوظ کیږدي د حشر په ورځ به ددی فیصلو عمل مخی ته راځي چی د چا په عمل څه فیصله شوی ده. هم په لسمه ورځ یهودیان د خپلو ګناهونو اعتراف کوي او توبه تری باسي ، په اونۍ کی د هفتی ورځ یهودیانو ته هغسی متبرکه ده څنګه چی مسلمانانو ته د جمعی ورځ ده او عیسویانو ته د یکشنبی.

یهودیان خپل قوم په ټوله نړۍ عزتمن قوم ګڼي او دا دعوه کوي چی خدای ته تر بل هرچا دوئ ډیر خوښ دي د عیسی ع د راتګ انتظار دي او وایي چی کله راشي نو د هغه د عدل بادشاهۍ په وخت به زمونږ درجه په ټولو کی اوچته وي لکه چی مسلمانان وایي که څه هم یهودي مذهب یوازی د بني اسرائیلو لپاره وو او تبلیغي مذهب نه دی خو بیا هم یهودان د خپل دین ډیر کم تبلیغ کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عیسایي مذهب

د حضرت عیسی پیدایښت یوه معجزه وه ځکه چی هغه له پلاره بغیر پیدا شوی وو او خبری یی کړی وی د خدای د لویوالي خبره یې کړی وه او ځان ته یې د خدای بنده او پیغمبر خطاب کړی وو او دا دعوه یې هم کړی وه چی د حضرت موسی په دین کی چی کوم کوږوالی پیدا شوی دی هغه به سموي د هغه د کتاب نوم انجیل وو.

حضرت عیسی ع ډیره کمه موده ژوندی وو د هغه د ژوند د حالاتو باره کی چا نه دي لیکلي انجیل د هغه د حواریونو له اړخه سینه په سینه نورو ته منتقل شوی او ډیر وروسته ولیکلی شو او په دغه موده کی چی هره غلطي شوی ده هغه غلطي پاتی شوی.

کله چی د عیسایت تبلیغیان اروپا ته ورسیدل نو په دی فکر چی عیسایت ژر ترژره خپور شي نو د هغه سیمو د خلکو ډیری خبری یې په عیسایت کی ګډی کړی کومی چی د هغه خلکو لپاره مقدسی وی او نه یې شوی پریښودی ، او دغسی عیسایت دومره حده پوری خپور شو چی نن ورځ په نړۍ کی د مذاهبو له لحاظ غټ تعداد د همدی دین د پیروانو دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عیسایت اصل عقیده خو دا وه چی الله یو دی او یوازی دی یعنی پ توحید یې عقیده لرله خو د عیسی د عجیب پیدایش په وجه پکی ډیری خبری ورګډی شوی ، عیسایان اوس الله یو هم مني او درې هم ، یعنی پلار زوی او روح القدس درې بیلابیل هم دي او یو هم، چی دا ډیره مبهمه خبره پاتی شوی ده خو یو عام عیسایي په اسانه سره وییلی شي چی حضرت عیسی د خدای زوی وو.

د مذهب او اخلاقو په انسایکلوپیډیا کی عیسایي مذهب دا رنګه تعریف شوی دی: یو اخلاقي تاریخي مذهب دی چی په ټوله نړۍ کی خپور شوی دی توحید مني نجات ورکوونکی دی او د الله او بنده ترمنځ عیسی مسیح د ټولو کارونو لپاره واسطه بولي،،،

په عیسویت کی ډیری فرقی جوړې شوي دي خو په دوئ کی درې تر ټولو غټې فرقی دي - رومن کاتولیک ، ایستیرن ارتوډکسي او پروټسټنټ. ددی دریوارو په عقیدو او طریقو کی لوی اختلاف موجود دی او غټ بحثونه پکی دي خو دلته یې مونږ په لنډه لنډه بیانوو:

په رومن کاتولیک مذهب کی چی ترټولو پخوانی دی پاپ د تاریخي کلیسا ظاهري پیشوا دی او حضرت عیسی ع ددغه کلیسا باطني او روحاني پیشوا دی. پاپ د حضرت

(c) ketabton.com: The Digital Library

عیسی وا‍ړث بلل کیږي او د عیسویانو دا عقیده ده چی پاپ ته د حضرت عیسی ړوحاني سرپرستي او هدایت حاصل دی نو په دی وجه د پاپ او د هغه د مشوړتي کونسل ټولی فیصلی هم د حضرت عیسی فیصله بلل کیږي او په هغی عمل د ټول کاتولیک مذهب په پیروانانو واجب دی په کاتولیک مذهب کی د کتاب او شریعت فکر نشي کیدای بلکی د پاپ فیصله هرڅه دي.

د ایسټیرن آ‌ړتوډکسي عقیده داده چی د پاپ او کلیسا په مقابل کی صحیح عبادت ، په ګناه صحیح اقرا‌ړ او په مذهبي ړسوماتو او د حضرت عیسی ع د مشرئ نه شکیدونکی سلسله اصل مذهب ګڼي، د حضرت عیسی په دوهم ځل پیدایښت عقیده باندی ددوئ ټول مذهبي معاملات او دا‌ړومدا‌ړ ولاړ دی.

په پروټسټنټ کی هم دوه فرقی دي ، د لوتهر پیروان او د کالون پیروان ، لوتهر په شپا‌ړسمه عیسوي پیړئ کی د عیسوي مذهب د اصلاح کا‌ړ وکړ ، هغه د پاپ او د هغه فیصلی یوی خواته کېښودی او د انجیل د تعلیماتو د مخکیوالي کوشش یې وکړ ، هغه عیسایت هغه حالت ته ړاوړل غوښتل په کوم کی په پیل کی وو ، هغه په خلکو کی دا فکر عام کړ چی د کلیسا اصلي وظیفه داده چی خلکو ته د انجیل اصلي تعلیمات وړسوي او هغه مذهبي ړسومات ادا کړی لکه بپتسمه وغیره ... د لوتهر په فکر چی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مذهب د عمل صورت دادی چی پاکه زندګي اختیار کړی شي او د دنیا کارونه د مذهب د هدایت مطابق ترسره شي ، هغه د عباداتو او داخلي پاکیزګی قایل وو او د کلیسا د نظام او انتظام هم قایل وو ، خو په سیاست کی یې د مذهب دخالت نه غوښت.

د کالون رایه بیا دا وه چی یوازی د انجیل تعلیمات دی خواره کړی شي د بپتسمه وغیره رسوماتو په ادا کولو سره کلیسا خپل مقصد ته نه رسیږي ، بلکی کلیسا ته د عیسویانو د دنیوي ژوندانه برابرولو او ترقی ورکولو لپاره هم څه ناڅه پکار دي هغه د خلکو سیاسي ټولنیزه او کلتوري زندګي هم له کلیسا نه بیلول نه غوښتل.

کالون د عیسویت په دین یو ډیر غټ کتاب هم لیکلی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانویت

یو لرغونی مذهب دی چی په عراق کی راوتوکېد د نورو مذاهبو غوندی ددی مذهب باني هم (ماني) وو چی په ۲۱۷ مه هجري پیړۍ کی په عراق کی پیدا شو د هغه حالات د مسلمانو مؤرخینو له قوله مونږ ته رارسېدلي دي ، ددغه مؤرخینو په وینا هغه یو فلسفي وو او د خپل یو داسی مذهب بنیاد یې کېښود چی له زرتشتیت یهودیت او عیسویت نه اخیستل شوی وو، په هغه وخت کی زرتشتیت د ایران رسمي مذهب وو خو کله چی وکتل شول د ماني مذهب د زرتشتیت خلاف یو چیلنج جوړېدو نو د ایران د هغه وخت بادشاه بهرام اول چی د زردشتیت پیروان وو مانی قتل کړ او د هغه په پیروانو یې ډیر ظلمونه وکړل له دی وروسته د مانیزم پیروانانو د منځنۍ آسیا او چین خواته هجرت وکړ خو ځینی مؤرخینو لیکلي دي چی د ایران بل بادشاه (دوهم شاپور - ۳۰۹-۳۷۹) مانیزم قبول کړی وو خو په دی اړه کوم ثابت دلیل نشته خو یوازی دا چی هغه د ماني له پیروانو سره نیک برخورد کاوو ، دغه وخت کی مانیزم په چین ، لویدیځه آسیا ، شمالي افریقا ، جنوبي اروپا ، فرانسه او اسپانیا کی خپور شوی وو. خو په اوومه پیړۍ کی ددی مذهب اثر ختمیدل شروع شول او بلاخره تقریباً ددی مذهب وجود اوس باقي نه دی پاتی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانویت کی د سامي او غیرسامي دواړو قسمه مذاهبو پیغمبرانو ، دیوتاګانو او سپیڅلو مناسکو منل شته خو لږه موده وروسته بیا دا مذهب د تحریفاتو ښکار شوی وو. ماني تقریباً اووه یا اته کتابونه لیکلي وو چې پکی دا مذهب یو الهامي مذهب منل کیدو ، دا کتابونه په سریاني ژبه لیکل شوي وو ، یو بل کتاب یې هم وو چې ارژنګ نومیده او په تصاویرو مشتمل وو خو دا مهالددی ټولو کتابونو له څو ټکړو پرته بل هیڅ هم نه دي پاتی شوي ، مانیزم د ثنویت لوري ته مایل وو خو پکی د زرتشتي خدای تصور هم رایج وو . که څه هم مانویت نن ورځ معدوم بلل کیږي لیکن په نړۍ کی په متفرق ډول یوه کمه شمیر ابادي اوس هم ددی دین پیروان شته.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library